

GIẢNG DẠY KỸ XƯƠNG ÂM THEO HƯỚNG CẢM THỤ ÂM NHẠC

| NGUYỄN THỊ NGỌC DUNG¹

Email: ntndung@sgu.edu.vn

Đại học Sài Gòn

| NGUYỄN THỊ MỸ LIÊM²

Email: ngmyliem@gmail.com

Đại học Sài Gòn

TEACHING KYRGYZ-VOCALISM IN THE DIRECTION OF MUSIC PERCEPTION

TÓM TẮT

ABSTRACT

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 môn Âm nhạc được xây dựng dựa trên nền tảng “phát triển năng lực người học”, kế thừa các ưu điểm của chương trình giáo dục trước, tiếp cận những tiến bộ của giáo dục âm nhạc thế giới và có nhiều nội dung khác trước. Một trong những điểm mới của chương trình là tập trung phát triển năng lực thẩm mỹ trong lĩnh vực âm nhạc qua 3 thành phần, đó là: thể hiện âm nhạc, cảm thụ và hiểu biết âm nhạc, ứng dụng và sáng tạo âm nhạc. Tuy nhiên, giáo dục “cảm thụ âm nhạc” là lĩnh vực chưa có nhiều tài liệu, sách hướng dẫn hoặc công trình nghiên cứu ứng dụng tại Việt Nam. Đi xa hơn, trong chương trình đào tạo ngành Sư phạm âm nhạc hiện nay, khái niệm “cảm thụ âm nhạc” nên được giới thiệu cho SV ở học phần nào? bắt đầu từ đâu? nội dung và phương pháp huấn luyện nên được tổ chức ra sao?

Bài viết sẽ giới thiệu một số nội dung, phương pháp hướng đến vấn đề trau dồi khả năng “cảm thụ âm nhạc” trong chương trình đào tạo ngành Sư phạm âm nhạc. Đây cũng là một gợi ý để cập nhật chương trình, đáp ứng với yêu cầu mới của xã hội.

Từ khóa: Cảm thụ âm nhạc, chương trình Giáo dục phổ thông 2018 môn Âm nhạc, nội dung, phương pháp

The Vietnam General education program in Music (2018), built on the "development of learners' capabilities," inherited the advantages of the previous educational program, approaching the benefits of music education in the world and applied in its content. One of the new features of that the program is focusing on developing musical aesthetic competence via three core components: musical performance; musical appreciation & understanding, musical application, and creation. However, training "music appreciation" is a field that does not have many documents, manuals, or applied research works in Vietnam. Going further, in the current Music Education program, the concept of "music appreciation" should be introduced to students in which subject? Where to start? How should the content and methods of training be organized?

This article will introduce some content and methods towards the training of the “music appreciation” component in the program of Music Education. It is also an option to update the Bachelor's Music Education program in university to meet the new requirements of society.

Keywords: Music appreciation, The Vietnam General education program in Music (2018), content, method

EDUCATION

1. Đặt vấn đề

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 môn Âm nhạc đã đem lại một làn gió mới trong dạy và học âm nhạc học đường. Với mục đích xây dựng một nền giáo dục phổ thông dựa trên nền tảng “phát triển năng lực người học”, chương trình kế thừa các ưu điểm của chương trình giáo dục trước, tiếp cận những tiến bộ của giáo dục âm nhạc thế giới và có nhiều nội dung khác trước. Một trong những điểm mới đáng chú ý của chương trình chính là xây dựng theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực người học, tập trung phát triển năng lực thẩm mỹ trong lĩnh vực âm nhạc với 3 thành phần: thể hiện âm nhạc, cảm thụ và hiểu biết âm nhạc, ứng dụng và sáng tạo âm nhạc. (Vietnam M. o., 2018).

Tuy nhiên, giáo dục “cảm thụ âm nhạc” là lĩnh vực chưa có nhiều tài liệu, sách hướng dẫn hoặc công trình nghiên cứu ứng dụng tại Việt Nam. Do đó, nội dung & phương pháp đào tạo giáo viên cho lĩnh vực này hiện đang bỏ ngỏ. Trong chương trình đào tạo cử nhân ngành Sư phạm âm nhạc hiện nay, khái niệm “cảm thụ âm nhạc” nên được giới thiệu cho SV ở học phần nào? bắt đầu từ đâu? nội dung và phương pháp huấn luyện nên được tổ chức ra sao... tất cả hầu như chưa được quan tâm.

Một số gợi ý về nội dung và phương pháp huấn luyện dưới đây sẽ giải quyết phần nào những câu hỏi được nêu, dựa trên cơ sở của một môn học đã xuất hiện từ khi có giáo dục âm nhạc chuyên nghiệp trên thế giới vào thế kỷ XVI: Ký Xướng âm. Những kỹ thuật giáo dục này đã được áp dụng trong vài năm gần đây, không phải là duy nhất những cũng dần dần đạt kết quả.

2. “Cảm thụ âm nhạc” và đào tạo giáo viên Âm nhạc

2.1 Khái niệm về nhận thức (Weinert, 1998)

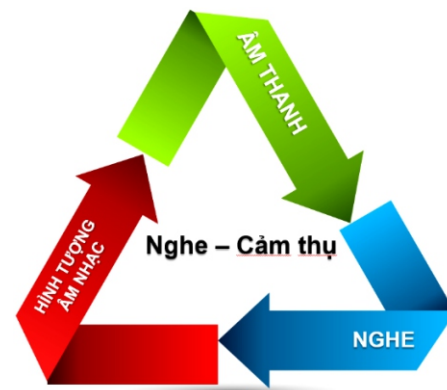
Nhận thức thường được hiểu là quá trình xử lý thông tin của tâm trí con người; phản ánh năng động và sáng tạo hiện thực khách quan vào bộ não con người. Nhờ hoạt động nhận thức, không chỉ cái bên ngoài mà cả bản chất bên trong, các mối quan hệ mang tính quy luật chi phối sự vận động, sự phát triển các sự vật hiện tượng, không chỉ phản ánh cái hiện tại mà cả cái đã qua và cái sẽ tới. Quá trình nhận thức sử dụng tri thức có sẵn và tạo ra tri thức mới, bao gồm 3 giai đoạn diễn ra liên tục là:

a. Nhận thức cảm tính: là giai đoạn đầu tiên của quá trình nhận thức, chủ yếu dựa vào giác quan (phản ánh thuộc tính bên ngoài thông qua cảm giác và tri giác). Sinh viên (SV) âm nhạc nhận thức về những thuộc tính của âm thanh âm nhạc thông qua thính giác.

b. Nhận thức lý tính: là giai đoạn phản ánh gián tiếp trừu tượng, khái quát sự vật, được thể hiện qua các hình thức như khái niệm, phán đoán, suy luận (phản

ánh thực chất bên trong, bản chất của sự việc). SV âm nhạc nhận thức về cấu trúc âm nhạc của một bản nhạc chính là sự phán đoán, suy luận khi nghe nhạc có chủ đích.

c. Nhận thức trở về thực tiễn: là giai đoạn quan trọng của quá trình nhận thức, có vai trò kiểm nghiệm tri thức đã nhận thức được (là đúng hay sai). SV âm nhạc so sánh, đối chiếu cấu trúc âm nhạc đã biết với thực tế tác phẩm.

2.2 Khái niệm về Cảm thụ âm nhạc

Một cách khái quát, cảm thụ âm nhạc là bước đầu tiên để hiểu một tác phẩm âm nhạc, được bắt đầu khi: (1) âm nhạc tác động vào con người; (2) con người tiếp nhận âm nhạc và cảm nhận - nảy sinh cảm xúc, nhận định; (3) con người thể hiện những cảm xúc, nhận định đó ra ngoài theo cách hiểu và khả năng của mình. Quá trình này diễn ra liên tục không bao giờ ngừng nghỉ trong cả cuộc đời một con người, và nâng dần thẩm mỹ âm nhạc, định hướng cho ứng xử xã hội của cá nhân và nhân cách con người trong tương lai.

a. Học Cảm thụ âm nhạc: là học cách xây một ngôi nhà từ mọi nguyên vật liệu ta có và sáng tạo mọi mẫu mã ta có thể chứ không phải là copy lại hình mẫu của một ngôi nhà nào đó. Âm nhạc có rất nhiều phương tiện, ngôn ngữ để thể hiện chứ không chỉ có giọng hát; thể giới nhạc cụ cũng rất phong phú chứ không chỉ có đàn Piano. Khi không hát hay thì gõ tiết tấu, khi không đàn giỏi thì nhảy múa hoặc đơn giản là có đủ hiểu biết để thưởng thức một tác phẩm âm nhạc (khen hay chê). Môn học Cảm thụ âm nhạc cung cấp cho chúng ta những kỹ năng, kiến thức để chúng ta không có nguyên liệu này chúng ta sẽ dùng nguyên liệu khác tạo ra ngôi nhà âm nhạc cho riêng mình¹.

b. Dạy Cảm thụ âm nhạc: là “dạy mọi người nghe cái gì và làm thế nào để hiểu những gì họ đang nghe trong các loại nhạc khác nhau”². Nguồn học liệu giảng dạy thường được trích dẫn từ các tác phẩm âm nhạc kinh điển phương Tây, hướng người học đến sự hiểu biết về giá trị và vị trí của tác phẩm, của phong

EDUCATION

cách âm nhạc trong Lịch sử âm nhạc, đặt trong bối cảnh văn hóa xã hội có liên quan.

Năng lực cảm thụ khi đã hình thành sẽ giúp cho hoạt động thể hiện âm nhạc được chính xác hơn, làm tiền đề cho việc ứng dụng và sáng tạo âm nhạc được thuận lợi hơn. Đơn cử như khi cảm nhận được cao độ của âm thanh sẽ hát đúng giai điệu bài hát; hoặc khi cảm nhận được trọng âm ở tiết tấu âm nhạc sẽ vận động cơ thể theo đúng tiết nhịp, đồng thời, đem lại sự tự tin khi trình diễn hoặc ứng tấu ngẫu hứng.

2.3 Môn Ký Xướng Âm

Trong đào tạo nghệ sĩ chuyên nghiệp, môn học Ký xướng âm đưa ra 2 nội dung chủ yếu: xướng âm là “hát những tác phẩm âm nhạc bằng cách đọc tên nốt nhạc” và ký âm là có phần xạ và khả năng phân biệt âm thanh với độ chính xác cao, chép lại âm nhạc trên năm dòng kẻ với hệ thống nốt nhạc. Sự nhận biết những âm thanh được nghe phải chuyển thành ký hiệu và ghi chép lại trên giấy: có thể viết lại ngay lập tức khi nghe (yêu cầu phản xạ nhanh và chính xác) hoặc sau khi nghe, ghi nhớ và viết lại. Hai kỹ năng Xướng âm và Ký âm luôn được kết hợp với nhau trong học phần Ký xướng âm ở bất kỳ trường dạy nhạc chuyên nghiệp nào ở Việt Nam.

Trong chương trình đào tạo giáo viên âm nhạc phổ thông (Vietnam M. o., 2018) lẫn đào tạo nghệ sĩ chuyên nghiệp hiện nay, chưa có nội dung cụ thể dành cho Cảm thụ âm nhạc bởi rất nhiều lý do (Applied Arts Faculty, 2019) (Art Faculty, Curriculum, 2015) (Music Faculty, 2016). Tuy nhiên, với tính chất tương đồng về môn học (nhận thức những chi tiết, yếu tố nhỏ nhất trong tác phẩm âm nhạc), cảm thụ âm nhạc có thể được giới thiệu và giảng dạy lồng ghép trong học phần Ký Xướng âm. Nói cách khác, nội dung và phương pháp giảng dạy Ký Xướng âm lúc này không chỉ huấn luyện kỹ năng xướng âm & kỹ năng nghe - ký âm mà còn mở rộng đến kỹ năng nghe - cảm thụ âm nhạc.

2. Một số gợi ý về nội dung và phương pháp giảng dạy Ký xướng âm hướng đến cảm thụ âm nhạc cho sinh viên ngành Sư phạm âm nhạc

Dựa trên quá trình nhận thức (mục 1.1), chúng ta có thể thiết kế giảng dạy môn Ký Xướng âm hướng đến Cảm thụ âm nhạc bằng cách tác động từng bước như sau:

	Nhận thức cảm tính	Nhận thức lý tính	Nhận thức trở về thực tiễn
Xướng âm	hát vocalise, xướng âm	diễn giải, bình giảng	hát ngẫu hứng
Ký âm	nghe từng thành tố của ngôn ngữ âm nhạc	nghe tổng hợp, phân tích	nghe so sánh, đối chiếu

SV được hát, vận động, lắng nghe, đọc âm nhạc; viết nhạc, chơi nhạc, khám phá - phát hiện những điều

mới mẻ trong âm nhạc và làm giàu văn hóa âm nhạc của bản thân qua tiếp xúc với tác phẩm “sống” (file audio/video hoặc tham dự thực tế). Tiết tấu của tác phẩm được cảm nhận qua tác động trực tiếp lên cơ thể, thực hiện bằng chính cơ thể (Body percussion) hoặc qua nhạc cụ, vận dụng tối đa các phương pháp giáo dục âm nhạc của Dalcroze, Carl Orff. Sự sáng tạo âm nhạc được thực hiện đồng thời với thực hành âm nhạc và lộ trình thực hành của người học được bắt đầu từ bước cơ bản nhất: đó là bắt chước hoặc “mô phỏng – biên soạn” lại mẫu giai điệu, trích đoạn tác phẩm cho trước (imitation-arrangement). Khi SV đã cảm nhận & hiểu được bản nhạc, sẽ tiến đến các bước nhận thức cao hơn.

Giảng viên (GV) giảng dạy theo khuynh hướng này cần huy động kiến thức từ nhiều lĩnh vực như: kiến thức về hệ thống ký âm; xướng âm; hát cơ bản; chơi nhạc cụ gõ cơ bản; giải phóng hình thể cơ bản; phân tích âm nhạc cơ bản; hòa âm cơ bản; lịch sử âm nhạc; kiến thức về văn hóa âm nhạc; nghe, phân tích, cấu trúc tác phẩm, phê bình âm nhạc cho đến thực hành làm câu nhạc, đặt những mẫu nhạc ngắn...

Dưới đây là vài gợi ý về nội dung & phương pháp có thể sử dụng trong học phần Ký xướng âm để giáo dục cảm thụ âm nhạc không lời và có lời.

2.1. Xướng âm

Mở rộng hướng tiếp cận vấn đề cho SV, khuyến khích tích hợp nhiều kỹ năng cũng như nội dung kiến thức vào một buổi học. Sử dụng nguồn học liệu chính là các tác phẩm âm nhạc kinh điển, GV xác định từng vấn đề cần thiết để giảng dạy cho SV, và ở chiều ngược lại, SV được tiếp xúc với vấn đề trong bối cảnh âm nhạc thật sự chứ không chỉ là những “mảnh kiến thức” được bóc tách khô khan và rời rạc.

Sử dụng những trích đoạn từ những tác phẩm âm nhạc kinh điển, kinh viện trong và ngoài nước làm bài học xướng âm cùng với các bài tập làm quen với bậc âm, hợp âm chủ của các giọng, quãng cơ bản v.v... Bài tập xướng âm là trích đoạn âm nhạc cần được mở rộng bằng việc nghe toàn bộ tác phẩm, GV giải thích đầy đủ về tác giả, tác phẩm, những thông tin về thời kỳ lịch sử âm nhạc, cùng với những yếu tố hình thành nên ngôn ngữ âm nhạc như cao độ, trường độ (tiết tấu), hòa âm, âm sắc nhạc cụ (phối khí), âm khu, sắc thái, cách thể hiện âm nhạc...

SV mở rộng kiến thức-kỹ năng qua việc sáng tạo tiết tấu giống với mẫu nhạc trong bài xướng âm; sáng tạo giai điệu theo kiểu “mô tiên” đối với các chủ đề âm nhạc dễ nhớ, dễ hát của bài; hỏi đáp liên tục các bài tập gõ tiết tấu hoặc hát giai điệu v.v... là cách để SV tiếp cận, cảm nhận tác phẩm và học cách sáng tạo bằng cách bắt chước...

EDUCATION

2.2. Nghe và xác định âm sắc nhạc cụ trong tác phẩm (Timbre)

Nghe và xác định âm sắc nhạc cụ trong tác phẩm là bước huấn luyện đầu tiên cho kỹ năng nghe - cảm thụ âm nhạc. Trước bài tập, GV cần giới thiệu một số nhạc cụ phổ biến (có trong tác phẩm sắp được nghe), giải thích sơ lược về cấu tạo, tính ứng dụng của nhạc cụ, giải thích kỹ về âm sắc (có thể dùng kỹ thuật đặt câu hỏi để gợi mở, hoặc khuyến khích SV liên tưởng âm sắc nhạc cụ với các trải nghiệm cá nhân), và đặc biệt nhấn mạnh tầm cỡ âm vực đẹp của nhạc cụ kèm file audio hoặc video cụ thể. Nội dung này có thể được giảng dạy lồng ghép với các kiến thức của môn Lịch sử âm nhạc, Nhạc khí đại cương.

a. Nghe độc tấu: GV giới thiệu nhạc cụ kèm âm thanh, sau đó cho SV nghe mẫu nhạc và xác định âm sắc nhạc cụ thể hiện. (Ví dụ 1)

GV	SV
	Piano Violin Saxophone

b. Nghe hòa tấu: GV giới thiệu một số mô hình hoà tấu nhạc cụ thường gặp cho SV (acoustic và electronic), nhấn mạnh đến âm vực đẹp của từng loại nhạc cụ, tính ứng dụng cũng như các đặc trưng về thể loại. Sau đó cho SV nghe mẫu nhạc và lựa chọn âm sắc nhạc cụ thể hiện giai điệu chính. SV cần có một số kiến thức nhất định về phong cách âm nhạc.

Ví dụ 2: GV cho SV nghe tác phẩm trio Blue in Green của Mike Davis, SV nghe và xác định tên các loại nhạc cụ đang hòa tấu và tên nhạc cụ chơi giai điệu chính của bản nhạc.

2.3 Nghe và xác định tính chất âm nhạc của tác phẩm (Tonal)

Để thực hiện bài tập này, SV cần có kiến thức cơ bản về điệu tính, cảm nhận về hòa âm để xác định đoạn nhạc được nghe có chuyên điệu hay không, chuyên điệu bao nhiêu lần; so với điệu tính gốc thì điệu tính chuyên đến có mối quan hệ như thế nào... Tác phẩm được nghe có thể thuộc thể loại độc tấu hoặc hòa tấu, có thể nghe trích đoạn hay nghe toàn bộ tác phẩm.

Ví dụ 3: SV nghe và xác định tính chất âm nhạc tác phẩm Menuet d-minor viết cho Piano, tác giả J. Bach

2.4 Nghe và xác định vòng hòa âm cơ bản (Harmony)

Để thực hiện bài tập này, SV cần có kiến thức về hòa âm & tiến trình hòa âm. Hiện nay, các tiến trình hòa âm rất phong phú và biến hóa đa sắc. Để phục vụ cho SV ngành Sư phạm Âm nhạc, GV có thể chọn lọc và giới thiệu 2 tiến trình hòa âm chủ điệu, khá tiêu biểu và phổ biến trong các ca khúc thiếu nhi, ca khúc học đường của nước ta: đó là tiến trình hòa âm I-V-I và tiến trình hòa âm I-IV-V-I.

Ví dụ 4: SV nghe, xác định các tiến trình hòa âm thường gặp, viết ký hiệu ngay bên dưới bản nhạc.

Trong phạm vi của vòng kết hòa âm, SV cảm nhận sự chuyên động về hòa âm, bước tiến của bè trầm, đồng thời so sánh và đối chiếu với các loại kết đã học để rút ra quyết định cuối cùng.

Ví dụ 5: GV cho SV nghe trích đoạn tác phẩm âm nhạc, SV nghe và lựa chọn đáp án phù hợp.

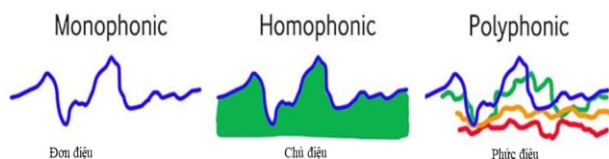
Trich Nocturne for Piano E dur-Chopin op.62, no.2		SV
	Kết trọn	
	Kết nửa	✓
	Kết ngắt	
	Kết tránh	

EDUCATION

2.5 Nghe và xác định kết cấu âm nhạc (Texture)

Để thực hiện bài tập, SV cần có kiến thức nền vững, biết vận dụng kỹ năng nghe, phân tích và khái quát lại vấn đề. Trước khi cho SV nghe và xác định kết cấu âm nhạc, GV cần đưa ra một số gợi ý, ví dụ về từng loại kết cấu để SV có sự so sánh, đối chiếu và rút ra kết luận khi nghe. Nội dung này có thể được huấn luyện, giảng dạy lồng ghép với các kiến thức của môn Lịch sử âm nhạc phương Tây, Phân tích tác phẩm, Thể loại âm nhạc, Nhạc khí đại cương.

Bên cạnh đó, GV có thể dùng hình minh họa sau để SV có khái niệm về các kết cấu âm nhạc sẽ xuất hiện trong các bài tập.

2.5.1. Âm nhạc đơn điệu (monophony): là kết cấu âm nhạc đơn giản nhất, được tạo thành từ một dòng giai điệu riêng lẻ; là yếu tố cơ bản của hầu hết các nền văn hóa âm nhạc như các bài dân ca hoặc hát ru không có phần đệm. (Ví dụ 6)

RU CON

Dân ca Nam Bộ

2.5.2 Âm nhạc chủ điệu (homophony): một cách khái quát, âm nhạc chủ điệu là một kết cấu trong đó một giai điệu chính được hỗ trợ bởi một hoặc nhiều thành tố âm nhạc bổ sung tạo nên phần đệm hòa âm và có rất ít sự khác biệt về nhịp điệu, tiết tấu giữa các thành phần. (Ví dụ 7)

2.5.3 Âm nhạc phức điệu (polyphony): khái quát, phức điệu là thể loại âm nhạc “trương phản” với “chủ điệu”, có kết cấu gồm hai hay nhiều dòng giai điệu tương đối độc lập nhưng vẫn có liên quan đến nhau trong 1 tổng thể chung. (Ví dụ 8)

Sinfonia No 4 in D Minor

2.6 Nghe và xác định một số cấu trúc âm nhạc đơn giản (Structure)

Khái quát, cấu trúc âm nhạc là "sự sắp xếp các đơn vị âm nhạc của nhịp điệu, giai điệu, hòa âm và nhiều yếu tố khác và/hoặc sự hòa hợp của các yếu tố trên cho thấy sự lặp lại hoặc biến thể của ý tưởng âm nhạc"⁵.

Cấu trúc âm nhạc được xác định bởi nhiều yếu tố khác nhau. Để thực hiện bài tập, SV cần có một “cái nhìn” tổng quát khi nghe tác phẩm, nắm vững các dấu hiệu giới trong tác phẩm âm nhạc. Giai đoạn đầu, GV có thể cho SV nghe một đoạn nhạc ngắn được trích từ tác phẩm âm nhạc để xác định cấu trúc. Về sau, SV có thể nghe trọn vẹn một tác phẩm. GV nên tích hợp kiến thức môn Phân tích tác phẩm vào quá trình huấn luyện và có thể sử dụng nguồn học liệu là các ca khúc học đường được giới thiệu trong sách giáo khoa môn âm nhạc các cấp.

Ví dụ 9: Cấu trúc a-b (cấu trúc đơn giản và phổ biến, tác phẩm âm nhạc được phân chia thành 2 phần.) SV nghe và xác định cấu trúc tác phẩm trích đoạn Sonata cho Piano & Cello của L. Boccherini, chương 1. (cấu trúc a-b cân đối, a = 4 ô nhịp, b = 4 ô nhịp).

Trong một số ca khúc, cấu trúc này có thêm phần “câu nối” trước khi quay lại đoạn điệp khúc, sơ đồ tóm tắt như sau

Cấu trúc a - b		Cấu trúc a - b mở rộng			
Phiên khúc a	Điệp khúc b	Phiên khúc a	Điệp khúc b	Cầu nối c	Điệp khúc b

Ví dụ 10: SV nghe và xác định cấu trúc bài hát Mùa vui, trích SGK Âm nhạc 2, bộ Chân trời sáng tạo.

Hát

SV (8+8)

MÙA VUI

Vui, rộn ràng Nhạc và lời: Lưu Hữu Phước

Cùng nhau múa xung quanh vòng, cùng nhau múa cùng vui.

Cùng nhau múa xung quanh vòng, vui cùng nhau múa đều.

Nắm tay nhau, bắt tay nhau, vui cùng vui mùa ca.

Nắm tay nhau, bắt tay nhau, vui cùng vui mùa đều.

2.7. Nghe và xác định một số phong cách âm nhạc tiêu biểu (Style)

Nghe và xác định phong cách âm nhạc là bậc thang cuối cùng của quá trình huấn luyện kỹ năng nghe-cảm thụ. Để thực hành bài tập này, SV phải biết tổng hợp các nội dung đã được rèn luyện đồng thời kết hợp với kiến thức âm nhạc từ nhiều môn học khác nhau như: Lịch sử âm nhạc phương Tây, Thể loại âm nhạc, Phân tích tác phẩm... Phong cách âm nhạc rất đa dạng, sự giao thoa trong phong cách âm nhạc cũng không phải là hiếm gặp. Vì vậy, quá trình huấn luyện kỹ năng này đòi hỏi GV phải khơi gợi trải nghiệm cá nhân của SV.

Trước khi cho nghe tác phẩm, GV cung cấp một số chỉ báo về các phong cách âm nhạc để SV có thể đối chiếu, so sánh, lựa chọn, xác định. Ngoài ra, có thể sử dụng một số hình ảnh minh họa, trực quan để SV dễ nhớ, dễ liên tưởng.

Ví dụ 11: phong cách Baroque⁶ và tác phẩm Mùa Đông (Winter in Four Seasons), tác giả Vivaldi⁷.

Một trong các đặc trưng của nhạc Baroque là âm sắc nhạc cụ, tiêu biểu như Harpsichord, Organ nhà thờ; nhịp thông thả; hòa âm công năng và bè bass tri tục. Ngoài ra, sự phát triển hoa mỹ của giai điệu cũng là một yếu tố để nhận dạng...

L'Hiver 1º Mvt - Les quatre saisons
The Winter 1º Mvt - The four seasons

A. Vivaldi (Avant 1725)
Trình bày: Bernard Dewagtere

I. Allegro non molto

Nốt hoa mỹ

Bè trầm tri tục

2.8. Nghe tác phẩm chuyên soạn

Để thực hiện các bài tập này, SV cần có lượng kiến thức nhất định về Lịch sử âm nhạc, thể loại và phong cách âm nhạc. Hơn nữa, khả năng liên tưởng cũng như tư duy phản biện của SV sẽ được rèn luyện trong quá trình học nhờ sự đối chiếu-so sánh liên tục giữa các thành tố âm nhạc trong tác phẩm gốc và tác phẩm chuyên soạn.

GV giới thiệu, cho SV nghe tác phẩm âm nhạc cùng với nhiều tác phẩm chuyên soạn có phong cách âm nhạc khác nhau của tác phẩm đó, từ đó học được cách nhận diện các phong cách âm nhạc trên cùng học liệu, phân tích và đánh giá sự khác biệt giữa các phiên bản âm nhạc so với tác phẩm gốc, đồng thời hình thành sự liên tưởng – kết nối giữa các tác phẩm âm nhạc với các đặc trưng về văn hóa và lịch sử.

Ví dụ 12: Tác phẩm Canon in D và các chuyên soạn.

Tác phẩm Tác giả	Phong cách	Link nghe
Canon in D (Pachelbel)	Early Music (1680)	https://www.youtube.com/watch?v=JvNQLJ1_HQ0
Canon in D	Symphony (2014)	https://www.youtube.com/watch?v=JNbc34V1nog
Cannon Rock - JerryC	Rock (2009)	https://www.youtube.com/watch?v=pjiOXTv6xVY
Canon in D	Jazz Bigband (2013)	https://www.youtube.com/watch?v=ZyCobK3tVwM

3. Kết luận

Trong thực hành môn Ký xướng âm, bằng cách đưa tác phẩm âm nhạc cho người học tiếp cận ngay từ bước đầu tiên, vận dụng các hoạt động: hát, vận động theo nhạc, lắng nghe, đọc âm nhạc; phân tích âm sắc, hòa âm, cấu trúc; bắt chước, viết lại, chơi nhạc... những khám phá - phát hiện đó đã đồng thời giáo dục người học cảm thụ âm nhạc. Cảm thụ chính là đích đến cuối cùng của giáo dục đào tạo âm nhạc vì cảm thụ âm nhạc giúp cho người học đạt được nhận thức âm nhạc và thẩm mỹ âm nhạc một cách đầy đủ nhất, trọn vẹn nhất.

Trong điều kiện của giáo dục âm nhạc Việt Nam đáp ứng yêu cầu của chương trình Giáo dục phổ thông (2018), phương pháp huấn luyện kỹ năng nghe - cảm thụ âm nhạc cho SV ngành Sư phạm Âm nhạc nên được khảo sát nghiên cứu và xây dựng kế hoạch thực hiện. Đối với các chương trình đào tạo âm nhạc chuyên nghiệp, cũng nên cập nhật nội dung này cho phù hợp với tình hình mới. Tuy nhiên, để có thể tiến đến việc biên soạn tài liệu giảng dạy hay giáo trình, “Cảm thụ âm nhạc” cần có sự đóng góp của nhiều người và là công việc của tương lai. Tại thời điểm này, qua việc giảng dạy mở rộng các kiến thức và kỹ năng trong môn Ký xướng âm, chúng ta có thể đem đến những góc nhìn khoa học, thiết thực cho SV Sư phạm âm nhạc trong lĩnh vực “Cảm thụ âm nhạc”. Những gợi ý trên là một số cách thực hiện mà chúng tôi đã và đang áp dụng, khả thi và không khó thực

EDUCATION

hiện. Tuy nhiên, để thành công, đòi hỏi người dạy phải đầu tư, tìm tòi và có thêm nhiều sáng tạo hơn nữa.

CHÚ THÍCH

¹Trung Tâm Nghệ thuật Cremusic
(www.cremusic.vn).

²Music appreciation is teaching people what to listen for and how to understand what they are hearing in different types of music – West Virginia University website.
(<https://libguides.wvutec.edu/MusicAppreciation>)

³“Chanter un morceau de musique en nommant les notes”: Le Robert (2000), Dictionnaire de la langue Française, pp. 1044, mục “Solfège” và Dictée musicale”

⁴Giáo trình “Độc âm nhạc” của Nguyễn Minh Khôi, Nhạc viện Thành phố Hồ Chí Minh.

⁵Titon, Jeff Todd (2009). *Worlds of Music: An Introduction to the Music of the World's Peoples*. Cooley, Timothy J. (5th ed.). Belmont, CA: Schirmer Cengage Learning.

⁶Ronald L. Byrnside (1985), *Music - Sound and sense*, WCB Publisher, USA.

⁷Tác phẩm Mùa Xuân được giới thiệu cho học sinh lớp 2 nghe và vận động cảm thụ theo nhạc (SGK Âm nhạc 2, bộ Chân trời sáng tạo).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Anderson, W. T. (2012). The Dalcroze approach to music education: Theory and Application. *General Music Today*, 26(1), 27-33.
2. Applied Arts Faculty. (2019). *Curriculum*. Van Lang University.
3. Aronoff, F. W. (1983). Dalcroze strategies for music learning in the classroom. *International Journal of Music Education*, 2, 23–25.
4. Art Faculty. (2015). *Curriculum*. Van Hien University.
5. Art Faculty. (2021). *Music Teacher Education Curriculum*. Saigon University.
6. Associated Board of the Royal Schools of Music. (n.d.). *Aural Training Syllabus*. UK.
7. Berklee University. (n.d.). *Ear Training Syllabus*. USA: Berklee Press.
8. Campbell, P. S. (2008). *Musician and teacher*. New York: W.W.: Norton and Company.
9. Frego, D. (2012, 10 15). *The Approach of Emily Jaques-Dalcroze*. Retrieved from The Alliance for Active Music Making: http://www.allianceamm.org/resources_elem_Dalcroze.html
10. Ho Chi Minh city, C. (2016). *Performance Instrument-Curriculum*. Hochiminh: (Internal).
11. Hoàng Hoa, Phạm Phương Hoa, Phạm Tú Hương, Phạm Thanh Vân, Cù Lệ Duyên, Nguyễn Bình Định, Phạm Minh Khang, Nguyễn Trọng Ánh. (2000). *Giáo trình Ký xướng âm. Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam*.
12. Titon, Jeff Todd (2009). *Worlds of Music: An Introduction to the Music of the World's Peoples*. Cooley, Timothy J. (5th ed.). Belmont, CA: Schirmer Cengage Learning.
13. Joseph Kerman & Gary Tomlinson. (1972). *Listen (7th ed.)*. Boston USA: Bedford.
14. Music Faculty. (2016). *Curriculum*. Nguyen Tat Thanh University.
15. Nguyễn Minh Khôi, Giáo trình “Độc âm nhạc”, . Orff, C. (1963). “Orff Schulwerk: Past and Future.” Speech. Opening of the Orff Institute in Salzburg. Margaret Murray.
17. Robert, L. (2000). *Dictionnaire de la langue Francaise*.
18. Ronald L. Byrnside (1985), *Music - Sound and sense*, WCB Publisher, USA
19. Sadie, e. b. (2001). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Oxford University Press.
20. Shamrock, M. (1997). *The Orff-Schuwerk Approach*. Retrieved from The Alliance for active music making: <https://www.allianceamm.org/resources/orff-schulwerk/>
21. Trinity Colledge London, *Aural Training Syllabus*. (n.d.). UK:.
22. Trung Tâm Nghệ thuật Cremusic (www.cremusic.vn)
23. Vietnam, M. o. (2018). *Music Curriculum in General Education*.
24. Vietnam, T. M. (2018). *General Education Program 2018* .
25. West Virginia University website (<https://libguides.wvutec.edu/MusicAppreciation>)
26. Weinert (1998). Sự phát triển nhận thức, học tập và giảng dạy, NXB Giáo dục